

METODOVA GODINA 1100. OBLJETNICA SMRTI SV. METODA (885–1985)

Prošle 1985. godine slavili smo veliki hrvatski i sveslavenski jubilej, 1100. obljetnicu smrti sv. Metoda. Iako apostoli Slavena sv. Konstantin—Ćiril i Metod nisu na prvim počecima naše hrvatske kršćanske povijesti, oni su ipak dali veliki doprinos izvornom slavenskom izrazu vjere — donijeli su nam pismenost i udarili temelje našoj hrvatskoj, kao i uopće slavenskoj, kršćanskoj kulturi.

Naša središnja domovinska proslava tog jubileja održana je u Đakovu. Đakovo je neposredno povezano s djelovanjem sv. Metoda. Poznato je, naime, da je papa Hadrijan II. godine 870. imenovao sv. Metoda sirmijskim nadbiskupom i metropolitom Panonije, postavivši ga na stolicu sv. Anđronika (Sirmium-Srijemska Mitrovica). A to je središte slavne sirmijske Crkve, koja se nakon bolnih i burnih stoljeća, jedva preživjevši, odlukom Klementa XIV. godine 1773. sjedinila s bosanskom biskupijom sa sjedištem u Đakovu. I danas je đakovački biskup duhovna glava i srijemske biskupije. Tako mi u popisu naših dviju biskupija imamo i sv. Metoda, a naši su biskupi nasljednici ovog apostola Slavena. Nadalje, po sudu povjesničara, sv. Metod je barem jedno vrijeme djelovao u našim krajevima, ovo tlo posvetio svojim stopama, zalio ga svojim apostolskim znojem. Možda mu se kod nas i grob nalazi.

Kako su svijest i štovanje svete braće, stjecajem povijesnih zbivanja, gotovo izbrisani, u njihovu oživljavanju, posebno među Hrvatima, odigrao je glavnu ulogu biskup J. J. Strossmayer. On je uvelike zaslužan i za njihovo štovanje u općoj Crkvi. Uložio je mnogo truda, snaga i materijalnih sredstava da bi dragocjeno blago, naš ponos, staroslaven-sko-glagoljska baština živjela. Ona mu je bila nadahnuće i srce svega što je u našem narodu učinio. Njegova je ideja bila da sveta braća i njihova baština postanu svojina opće Crkve, da budu stavljeni uz bok ocu zapadne kršćanske kulture sv. Benediktu. To se i ostvarilo, najprije zaslugom pape Leona XIII. a zatim Ivana Pavla II, koji ih je proglasio suzaštitnicima Evrope. Oni su, ne malom zaslugom biskupa Strossmayera, most između dviju sestrinskih crkava. Zato boljeg mjesta središnje domovinske proslave nije moglo biti.

DOMOVINSKA PROSLAVA 4. I 5. SRPNJA 1985.

Program proslave Metodove godine počeo je 4. srpnja u 8 sati zajedničkom liturgijskom molitvom Trećeg časa u Strossmayerovoj katedrali. U njoj su sudjelovali svi kardinali, biskupi, predstavnici sestrinskih crkava, domaći i strani svećenici, bogoslovi i sestre sv. Križa te lijep broj đakovačkih vjernika. U tekstu Trećeg časa izmjenjivali su se jezici: početni poziv i himan Duhu Svetom latinski, tri psalma s antifonom hrvatski, a odlomak iz Pavlove himne ljubavi na staroslavenskom.

Treći čas kao uvodnu molitvu u dvodnevni rad i slavu predvodio je nadbiskup kardinal Franjo Kuharić, a kratko slovo kao odjek na riječ Pisma održao je predsjednik Središnjeg odbora BKJ za proslavu Metodove godine nadbiskup Josip Pavlišić.

Po završetku te zajedničke molitve pođoše svaki na svoj naredni program: kardinali i biskupi u aulu Bogoslovnog sjemeništa na izvanredni sabor BKJ, a predavači i slušatelji u „Metodovu dvoranu” Svećeničkog doma na cjelodnevni ćirilometodski simpozij.

IZVANREDNI SABOR BKJ

U ovom saboru su uz naše biskupe zasjedali i gosti, a oni su bili brojni i vrlo ugledni: papin legat kardinal Agostino Casaroli, pronuncij Francesco Colasuonno, predsjednik biskupskih konferencija Engleske i Evrope londonski nadbiskup kardinal G. B. Hume, pariški nadbiskup kardinal J. M. Lustiger, nadbiskup primas Poljske kardinal J. Glemp, nadbiskup Palerma kardinal S. Pappalardo, opat primas benediktinskog reda V. Damerz, biskup segedinski J. Udvardy, biskup F. Eder iz Passaua, biskup Š. Laszlo iz Gradišća, apostolski vikar iz Soluna Demetrios Roussos. Zasjedanju su prisustvovali i predstavnici sestrinskih crkava: Njegovo bl. arhiepiskop ohridski i makedonski Angelarij s mitropolitom povardarskim Gavrilom kao predstavnici Makedonske pravoslavne Crkve, vikarni episkop bugarskog patrijarha Maksima, Dometijan kao predstavnik Bugarske pravoslavne Crkve i Konferencije evropskih Crkava (KEK) te dr. Aleksandros Papaderos iz Grčke pravoslavne akademije na Kreti, također kao predstavnik KEK-a. Predstavnik srpskog patrijarha Germana Njegovo preosveštenstvo mitropolit zagrebačko-ljubljanski Jovan stigao je tek drugi dan na liturgijsko slavlje.

U prijepodnevnom dijelu zasjedanja biskupi su najprije saslušali predavanja dvojice vrhunskih stručnjaka ćirilometodske baštine. Predstojnik katedre za slavistiku na Bečkom sveučilištu prof. dr. Frančišek Mareš održao je predavanje s temom *Poslanje i djelo svete braće – značenje nekad i danas*, a u nas i u svijetu poznati naš akademik dr. Branko Fučić predavanje *Epohalna važnost učenika svete braće za duhovnu kulturu Slavena*.

Na ovom saboru Biskupska konferencija Jugoslavije donijela je nekoliko značajnih odluka: da se na čitavo područje BKJ proširi liturgijski kult učenika sv. Ćirila i Metoda (Gorazda, Klimenta...) kao spomendan 27. srpnja. Zatim da se uputi molba Papi da štovanje svetih učenika uvede u kalendar opće Crkve. Konferencija je naglasila potrebu da se u našim crkvenim školama sustavnije izučavaju staroslavenski jezik i ćirilometod-

ska baština i na kraju je poduprla Papinu želju hodočašća u Rim na završetak ćirilometodskih slavlja od 8. do 13. listopada 1985.

U poslije podnevnom zasjedanju u biskupskom domu sudjelovali su samo domaći biskupi i papin legat kardinal Agostino Casaroli. Po završetku zasjedanja izdano je priopćenje BKJ za tisak i javnost.

ZNANSTVENI SIMPOZIJ O ĆIRILOMETODSKOJ BAŠTINI

Posebno mjesto središnje proslave imao je jednodnevni znanstveni simpozij o ćirilometodskoj baštini, održan 4. srpnja u dvorani Svećeničkog doma. Njime smo nastojali proslavu obogatiti sadržajem i širinom, jer sv. Ćiril i Metod su apostoli i prosvjetitelji Slavena, zbog toga njihov jubilej mora imati i znanstveno obilježje.

Tematski smo zahvatili cijelu povijest ćirilometodske baštine, dajući pri tome posebno mjesto njihovom radu u 9. stoljeću te obnovi njihova kulta i svijesti o veličini njihove baštine, i to posebno nastojanjem biskupa J. J. Strossmayera i kruga njegovih suradnika.

Rad simpozija počeo je u 9 sati, a otvorio ga je dr. Andrija Šuljak, kao domaćin, pozdravivši najprije ugledne goste: delegaciju JAZU na čelu s potpredsjednikom akademikom dr. Androm Mohorovičićem, delegaciju Zagrebačkog sveučilišta na čelu s prorektorom dr. Verom Johanides, delegaciju Staroslavenskog instituta „Svetozar Ritig” na čelu s predsjednikom dr. Biserkom Grabar, predsjednika Komiteta za društvenu djelatnost Zajednice općina Osijek prof. Franju Draguna, delegaciju Osječkog sveučilišta na čelu s prorektorom prof. dr. Julijem Martinčićem, predstavnika Katoličkog bogoslovnog fakulteta iz Zagreba dekana prof. dr. Bonaventuru Dudu, predstavnika Bogoslovnog fakulteta iz Ljubljane prodekana prof. dr. Franca Perko, predstavnika Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta iz Beograda prof. dr. Jereja Dimitrija Kalezića, dekana Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta iz Skoplja Njegovo preosveštenstvo mitropolita povardarskog Gavrila, zatim predstavnike visokih bogoslovnih škola iz Splita, Sarajeva i Rijeke te Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove iz Zagreba.... a na kraju sve cijenjene goste, kojih je u dvorani bilo oko 250. Poslije podne je na kraće vrijeme radu simpozija prisustvovao republički sekretar za prosvjetu i kulturu i član Izvršnog vijeća sabora SRH Božidar Gagro.

U radno predsjedništvo su izabrani: dekan Bogoslovnog fakulteta iz Zagreba prof. dr. Bonaventura Duda, predsjednik Staroslavenskog instituta „Svetozar Ritig” dr. Biserka Grabar te domaćin dr. Andrija Šuljak, koji je ujedno vodio prijepodnevni rad simpozija.

Predavanja su zamišljena kao referati, koreferati i priopćenja. Prof. dr. Josip Bratulić predavanjem *Sveti Metod, sirmijski nadbiskup i metropolita Panonije* prikazao je povijesni ambijent i položaj sv. Metoda u 9. stoljeću u panonskim predjelima okruženim velikim političkim, kulturnim i crkvenim zajednicama Bizanta i Franačkog carstva.

Dr. Ivanka Petrović u svom predavanju *Ćirilometodska baština u srednjovjekovnoj kulturi Hrvata* prikazala je život i djelo svete braće i važnost njihove baštine u srednjovje-

kovnoj kulturi Hrvata. Doc. dr. Stjepan Damjanović koreferatom *Općeslavenski književni jezik i njegova varijanta* ocrtao je odnos i razvojni put od staroslavenskog ili starocrkvenoslavenskog jezika, kao književnog jezika barem u jednom dijelu povijesti pojedinih slavenskih naroda, prema hrvatskom jeziku, hrvatskoj varijanti.

Dr. Adelko Badurina koreferatom *Ikonografija sv. Ćirila i Metoda* dao je uz pomoć diaprojekcija povijesni presjek razvoja umjetničkog prikazivanja apostola i prosvjetitelja Slavena.

Dr. Anton Benvin priopćenjem *Staroslavenski psaltir u glagoljskoj reguli svetog Benedikta* pokazao je tragove povezanosti baštine sv. Benedikta s ćirilometodskom baštinom na našem hrvatskom tlu, kao djelo naših benediktinaca glagoljaša.

Mr. Slavko Kovačić također priopćenjem *Neke specifičnosti ćirilometodske baštine na području srednje Dalmacije* istaknuo je tešku borbu za život i rad glagoljaša na području današnje splitskomakarske nadbiskupije, a dr. Mile Bogović priopćenjem *Kako je Parčičev misal bio primljen od svećenika i puka biskupija senjske i modruške* pokazao je koliko je bila bolna i teška obnova ćirilometodske baštine.

Poslije podnevni rad vodio je prof. dr. Bonaventura Duda. Prvi je održao predavanje dr. Andrija Šuljak pod naslovom *Biskup J. J. Strossmayer i sveti Ćiril i Metod* i u njemu je prikazao ulogu i široko djelovanje đakovačkog biskupa na oživljavanju kulta i svijesti sv. Ćirila i Metoda, posebno njegovu ulogu u objavljivanju enciklike *Grande munus*.

Doc. dr. Josip Turčinović svojim koreferatom *Ćirilometodska ideja od J. J. Strossmayera do danas* dao je prikaz razvoja i sudbine ćirilometodske ideje u posljednjih sto godina, a dr. Anica Nazor priopćenjem *Nekoliko priloga o J. J. Strossmayeru i pitanju glagoljice* dopunila je prikaz o ulozi Strossmayera u čuvanju i širenju staroslavensko-glagoljske baštine.

Prof. dr. France Perko priopćenjem *Kult svetog Ćirila i Metoda u slovenskoj Crkvi danas*, a mr. Zvonimir Kurečić priopćenjem *Kult svetog Ćirila i Metoda u hrvatskoj Crkvi danas* dali su prikaz prisutnosti u kultu i kulturi slovenske i hrvatske Crkve danas.

Kratkim osvrtom prof. dr. Bonaventure Duda i dr. Biserke Grabar te zahvalom predavačima i brojnom slušateljstvu sa strane domaćina dr. Andrije Šuljaka simpozij je u 18 sati završio svoj rad.

SVEČANO PRIMANJE

U predvečerje 4. srpnja u 18,30 sati priredio je član Saveznog izvršnog vijeća i predsjednik Komisije za odnose s inozemstvom Živorad Kovačević u hotelu *Đakovo* svečano primanje u čast proslave 1100. obljetnice smrti sv. Metoda. On je sve uzvanike, na čelu s papinim legatom kardinalom Agostinom Casarolijem, zajedno s predsjednikom Sabora SRH dr. Josipom Zmaićem dostojanstveno dočekao i lije po počastio;

SVEČANA AKADEMIJA

Navečer u 20 sati održana je u katedrali svečana akademija u čast velikog jubileja. Imala je tri dijela: pozdravi gostiju, recitali i nastupi zborova.

Akademija je započela izvedbom na orguljama orguljašice s. Svjetlane Paljušević iz djela Olivera Mesiaena, a zatim su slijedili pozdravi. Najprije je biskup domaćin mons. Ćiril Kos pozdravio visoke goste i sve prisutne a zatim su se svojim pozdravima redali gosti-predstavnici pojedinih crkava te u ime društveno-političkih predstavnika Zdenko Svete da na kraju progovori kardinal Franjo Kuharić pozdravljen posebno živim i radosnim pljeskom prisutnog naroda.

Recitale su izveli naši poznati dramski umjetnici Vera Zima i Ratko Buljan. Bili su to izabrani tekstovi iz *Žitija* (Metodova smrt) i izbor tekstova o svetoj braći iz Strossmayerove duhovne baštine.

U glazbenom dijelu sudjelovala su dva zbora. Izveli su svaki po dvije skladbe. Veliki mješoviti zbor sastavljen za ovu svečanost od sestara sv. Križa i bogoslova đakovačkog sjemeništa, pod vodstvom dr. Nikole Dogana izveo je najprije skladbu prof. Anđelka Klojučara *Otče naš* – staroslavenski tekst ali moderno glazbeno djelo, a zatim odlomak iz oratorija Božidara Širole *Život i djelo svete braće Ćirila i Metoda*. Drugi je bio troglasni ženski zbor sestara sv. Križa. Otpjevale su dvije skladbe od Albe Vidakovića, i to *Zašćiti Gospodi te Vjeruju* iz staroslavenske mise.

Na kraju je svečani skup pozdravio kardinal Agostino Casaroli izražavajući radost za sve što je čuo i vidio. Završna točka bila je III. toccata za orgulje prof. A. Klojučara, a izvela ju je s. Svjetlana Paljušević.

SVEČANA KONCELEBRIRANA MISA

Središnji događaj cijele jubilarne proslave bila je koncelebracija, a slavila se drugi dan proslave, na blagdan sv. Ćirila i Metoda. Dugo i detaljno se za nju spremalo.

Svečana povorka krenula je iz biskupskog doma u 9,30 sati. Najprije oko 500 mladih u narodnim nošnjama unaprijed prijavljenih, a zatim gotovo 300 svećenika. Iza njih su išli predstavnici sestrinskih crkava, pa 40 biskupa i nadbiskupa i na kraju 5 kardinala i papin legat kardinal Agostino Casaroli. Povorka je išla preko Strossmayerova trga kroz masu naroda pa kroz prepunu katedralu do glavnog oltara. Sva katedralna zvana svečano su zvonila. Bilo je veličanstveno. Pala mi je na pamet posveta katedrale 1882. godine, kad je biskupu-graditelju došao samo jedan biskup – svim drugima je, pa i nunciju, zabranio Beč i Pešta. Strossmayer je želio staroslavenskom misom posvetiti svoje veledjelo. Nije mu dano dopuštenje, a on se dosjetio i pozvao senjskog biskupa Josipa Posilovića, glagoljaša, koji je imao hrabrosti i došao i glagoljao. Prošlo je jedva 100 godina i gle kakva veličanstvena slava staroslavenske baštine!

Nakon otpjevanje pučke pjesme okupljene domaće Crkve za mir i jedinstvo te pozdrava metropolite kardinala Franje Kuharića, koji je uputio papinom legatu kardinalu Casaroli, kardinalima, biskupima, predstavnicima sestrinskih crkava, svećenicima i svem Božjem puku, točno u 10 sati počela je svečana liturgija.

Euharistijskom je slavlju predsjedao kardinal Casaroli, a molio je, pjevao i propovijed održao na vrlo dobro izgovaranom i naglašavanom hrvatskom jeziku. Evanđelje (Mt 28, 16–20) otpjevao je na staroslavenskom mr. Antun Čečatka, a krčki biskup Karmelo Zazinović veličanstveni staroslavenski *Vjeruju*. Povorka mladih s darovima bila je vrlo skraćena pa su mnogi tek naknadno predali svoje darove. Puk je, na udivljenje gostiju, radosno i svim srcem pjevao pučke pjesme, a zbor je tek na pričest otpjevao *Veličaj* i *Tebe pojem*. Riječi pretvorbe bile su na staroslavenskom – što je djelovalo vrlo svečano. Radosni „pax” od papinog legata pošao je svim prisutnima, a kardinal Franjo Kuharić pružio ga je predstavnicima Srpske i Makedonske pravoslavne Crkve i preko njih svim ostalima.

Poslije svečanog blagoslova povorka svih koncelebranata vratila se kroz katedralu i kroz masu vjernika preko trga u biskupski dom.

RUČAK U HOTELU ĐAKOVO

Domaći biskup Ćiril Kos priredio je za uzvanike svečani ručak u hotelu *Đakovo*. Veliki dio gostiju (250) ručao je tamo, a manji dio (150) u blagovaonici Bogoslovnog sjemeništa. Pod kraj ručka svoje goste pozdravio je na latinskom i hrvatskom jeziku biskup-domaćin. Potom je u ime srpskog patrijarha i svoje osobno pozdravio prisutne Njegovo preosveštenstvo mitropolit zagrebačko-ljubljanski Jovan, u ime Makedonske pravoslavne Crkve Njegovo blaženstvo arhiepiskop Angelarij, a u ime društveno-političkih organizacija predsjednik Komisije za vjerska pitanja IV Sabora SRH prof. Ivan Lalić. Na kraju je govorio Njegova uzoritost kardinal Franjo Kuharić, koji je istaknuo ljepotu ovakvog zajedništva i suradnje, poželio da takvo razumijevanje i međupoštivanje budu i u svakidašnjem našem životu (što mu se u društvenom tisku zamjerilo), a zatim zahvalio domaćinu, papinom legatu, prisutnim kardinalima, biskupima, predstavnicima sestrinskih crkava, Središnjem odboru BKJ i svim svećenicima.

Zbog putovanja u Prag, na čehoslovačku ćirilometodsku proslavu, kardinal Casaroli napustio je dvoranu hotela već u 15 sati i, srdačno se oprostivši od prisutnih biskupa, svećenika, časnih sestara i bogoslova, u pratnji kardinala Franje Kuharića, biskupa Ćirila Kosa, križevačkog biskupa Slavomira Miklovša, dr. Vjekoslava Milovana, dr. Antona Benvina, dr. Andrije Šuljaka, preč. gospode Luke Strgara i Stjepana Karalića otputovao na zračnu luku Osijek, gdje ga je čekao posebni avion jugoslavenske vlade i odletio u Prag.

Za proslavu Metodove godine formiran je Odbor BKJ za proslavu 1100. obljetnice smrti sv. Metoda. Predsjednik mu je bio nadbiskup Josip Pavlišić, a tajnik dr. Anton Benvin. Taj je odbor vodio cjelokupnu nacionalnu proslavu. Za završnu proslavu u Đakovu oformljen je posebni Biskupijski odbor za pripravu proslave Metodove godine, koji je uz suradnike u Đakovu podnio najveći teret. Njega su sačinjavali:

Dr. Andrija Šuljak, predsjednik Odbora i organizator simpozija, mr. Josip Bernatović, organizator pomoćnih službi i smještaja, dr. Nikola Dogan, voditelj Press-centra, pjevanja i animacija liturgije, mons. Vilim Hiršnhauzer, priprema katedrale i pjevanje, mons. Antun Jarm, programi i tisak, Stjepan Karalić, ekonom – organizacija opskrbe, dr.

Marin Srakić, prijave, evidencija i smještaj, Luka Strgar, tajnik i kancelar – organizacija liturgije, ceremonije i suradnja s društvenim organizacijama, prof. Petar Strgar, organizacija izložbe i aranžiranje.

Biskup-domaćin proslave mons. Ćiril Kos želio je da se glavna svečanost održi u katedrali posvećenoj jedinstvu Crkava i zato je inzistirao da ne možemo ići na masovnost. Zato brojke nisu možda velike – bilo je oko 15.000 vjernika, uglavnom iz naše biskupije, i manji broj autobusa s hodočasniciima iz drugih krajeva. Prijavljenih gostiju bilo je 550. Sudionika na simpoziju bilo je oko 250, svećenika oko 400, biskupa naših i gostiju 40, a kardinala zajedno s legatom pape Ivana Pavla II. 6 i 64 domaća i strana novinara.

Proslava je imala svoj znak, reljef s likovima svete braće i dva grada, Đakovo i Srijemska Mitrovica, a uokrug medalje natpis: Metodova godina 885–1985 Đakovo, sv. Ćiril i Metod. Izradio ga je Petar Jarm, a medalju je izlila Ljevaonica Viktora Šikića iz Zagreba. Slika medalje otisnuta je na svim prigodnim izdanjima: plakatu, kovertama, pozivnicama, programima, rokovnicima, prigodnim sličicama i bedžu. Uvećana slika u promjeru od 1 m ukrašavala je aulu Izvanrednog zasjedanja sabora BKJ, dvoranu simpozija i veliku salu hotela.

Pozivnice i opći programi proslave tiskani su dvojezično, hrvatski i latinski.

Za proslavu je u Đakovu radio Press-centar. Članovi su mu bili: Dr. Nikola Dogan, voditelj i odgovorni urednik *Biltena*, Ivan Miklenić, urednik *Glasa Koncila*, Valent Vuk, urednik *AKSE*.

Press-centar je vodio objavljivanje odgovarajuće građe u 4 broja *Glasa Koncila* kao pripravu za središnju proslavu. Izdao je za vrijeme proslave 6 brojeva *Biltena Đakovo 85* sa iscrpnim podacima svega što se na proslavi i oko proslave događalo.

Andrija ŠULJAK